

וכן ספר איוב בכללו אמרו קצתם: משל היה ולא פירשו לאיזה דבר הושם זה המשל. וכן מתי יחזקאל אמרו קצתם משל היה. ורבים כאלה.

ואם אתה, המעיין, מאחת משתי כתות הראשונות - אל תשגח בדברי, ולא בשום דבר מזה העניין, לפי שלא יהיה נאות לך שום דבר ממנו, אבל יזיקך ותשנאהו. והיאך יאותו המאכלים הקלים המעטים בכמותם והישרים באיכותם לאדם שהרגיל עצמו במאכלים הרעים, הכבדים? אבל, באמת, הם מזיקים לו והוא שונא אותם. הלא תראה מה אמרו האנשים שהיו רגילים לאכול בצלים ושומים והדגים: "ונפשנו קצה בלחם הקלוקל".

ואם אתה מן הכת השלישית, וכשתראה דבר מדבריהם שהדעת מרחיק אותו - תעמוד ותתבונן בו ותדע שהוא חידה ומשל; ותשכב עשוק הלב וטרוד הרעיון בחבורו ובסברתו, ותחשוב למצוא כוונת השכל ואמונת היושר, כמו שנאמר¹²: "למצוא דברי חפץ וכתוב יושר דברי אמת" - ואז תסתכל בספרי זה (פירוש המשנה) ויועיל לך בעזרת השם".

אוצר החכמה

סיפורי הבאי

כפי שהקדמנו, אף אגדות התלמוד הנראות כסיפורי הבאי וגזמה אינן אלא על דרך האליגוריה, ומכילות בתוכן משמעות עמוקה, "כי לא דבר ריק הוא - מכם", אם חושבים אתם כי יש דבר מדברי חז"ל אשר ריק הוא, אין זה נובע כי אם מחוסר ידיעתכם - מכם.

פירוש יפה ומעניין נתן אחד מחכמי ישראל לאגדה הנראית כאגדת הבאי המובאת במסכת בכורות¹³: "פעם אחת נפלה ביצת בר יוכני וטבעה ששים כרכים ושברה שלוש מאות ארזים".

היה זה בזמן שהצאר הרוסי אלכסנדר השלישי, אסר על היהודים את הישיבה בערים הסמוכות חמישים מיל לגבול. לפי גזירה זו נתחייבו עשרות אלפי יהודים לעקור מיותר משש מאות ערים, ולהפסיד את רכושם, הונם ומקור חיותם. היהודים בחרו משלחת של רבנים שתצא לפטרבורג להשתדל ולבטל את הגזירה. פגישתם הראשונה הייתה עם שר הפנים. רשע זה קטרג על התלמוד, אשר מובאים בו גזמאות מן הסוג של

12. קהלת י"ב י'.

13. נז ע"ב.

ביצת בר יוכני. על כך השיב לו אחד החכמים, הרב מנחם מנדל מלובאביץ' - בעל ה"צמח צדק", כי ישים לב לגזירה זו שגזר הקיסר ויבין את פשרו של הסיפור. אם היו רוצים החכמים לשמר ולהעביר סיפור גזירה זו לדורות הבאים, על תוצאותיה הנוראות ליהודים יושבי ערי הספר, מפחד השלטונות היו רושמים ברמז את הדברים דלהלן: פעם אחת היה ברוסיה מלך גדול ונפלא, אשר בטיפת דיו אחת שנשרה מעטו טבע שש מאות ערים! קוראי סיפור זה לאחר מאות או אלפי שנים ודאי היו

אומרים כי מספר סיפור זה בדאי הוא, אך כיום הכל מבינים יפה את הנרמז בסיפור.

לפי הסבר מופלא זה ניתן להבין את המשך הנאמר שם בתלמוד: והרי הקב"ה נתן כח בעוף זה כדי שתהא נושאת ביצתה ותניחנה בנחת? "אמר רב אשי: ההוא מוזרתא הואי". פירש רש"י: "שלא היתה ראויה לאפרוח לכך השליכתה". אם אכן מדובר בממלכה בעלת עוצמה אדירה, הודיעונו חכמינו, כי הקב"ה נתן כח ותבונה באותה ממלכה שלא תשתמש בעוצמתה לרעה. ואולם אותה ממלכה מדוברת השתמשה בכחה להחריב ולהרוס ולכן אמר רב אשי שממלכה זו מוזרה הייתה.

(דוגמא מעשית לכך ניתן לראות בימינו בעוצמה הגרעינית, בה ניתן להשתמש לבניין העולם ולהפקת אנרגיה אדירה, אך מנגד אפשר להשתמש בה לצורך חורבן והרס, וכאותה "ביצת בר יוכני" אותה הפילו האמריקאים על יפן והשמידו בה שתי ערים גדולות - הירושימה ונגסקי, ונהרגו על ידה רבבות בני אדם).